

ARTHUR BRAUN

Auch im Tod gilt EU-Recht

Rechtzeitige Planung schützt vor Überraschungen

In der Tschechischen Republik leben rund 200.000 EU-Bürger anderer Nationalität / Ausländer aus EU-Staaten. Für sie kann die seit August 2015 geltende Erbrechtsverordnung (EU) Nr. 650/2012 im Todesfall weitreichende Konsequenzen haben. Dennoch ist sie kaum bekannt. Was mit dem Tod zu tun hat, verdrängen die meisten Menschen.

Die Verordnung vereinheitlicht zwar nicht das Erbrecht in den einzelnen Mitgliedstaaten, jedoch legt sie fest, welche Gerichte zuständig sind und welches Recht angewendet wird. Das ist wichtig, da es zwischen den europäischen Rechtsordnungen zum Teil entscheidende Abweichungen gibt. Beispielsweise kennt das tschechische Recht kein gemeinschaftliches Ehegattentestament. Auch gibt es, für andere Rechtsordnungen ungewöhnlich, im tschechischen Recht eine Unterscheidung bei den Pflichtanteilsansprüchen für minderjährige und volljährige Erben. Eine vollständige Enterbung ist, anders als in anderen Rechtsordnungen, nur aus gesetzlichen Gründen zulässig. Die Hürden dazu sind vergleichsweise hoch. Verschiedene EU-Länder legen unterschiedliche Pflichtteilsansprüche fest. Auch die Regeln zur Ausschlagung des Erbes wegen Überschuldung und die Fristen zur Ausübung des Rechts unterscheiden sich international.

Vor 2015 galt in der Tschechischen Republik, aber auch in anderen Staaten wie Deutschland, dass das Recht des Heimatstaates des Verstorbenen zur Anwendung kommt. Aufgrund der Verordnung unterliegt jetzt die gesamte Erbregelung von EU-Bürgern (außer Dänemark, UK und Irland) dem Recht des Staates, in dem der Erblasser zum Zeitpunkt seines Todes seinen letzten gewöhnlichen Aufenthalt hatte. Zudem sind auch die Gerichte jenes Staates zuständig.

Den gewöhnlichen Aufenthalt hat man an dem Ort oder in dem Gebiet, in welchem man nicht nur vorübergehend verweilt. Merkmal dafür ist, wo der Schwerpunkt der sozialen Kontakte, sowohl in familiärer wie auch in beruflicher Hinsicht ist. Als nicht nur vorübergehend gilt stets ein beabsichtigter, zeitlich zusammenhängender Aufenthalt von mehr als sechs Monaten Dauer, kurzfristige Unterbrechungen bleiben dabei unberücksichtigt.

Der gewöhnliche Aufenthalt eines Deutschen kann daher bereits mit dem Umzug an einen neuen Arbeitsplatz in Ostrava wechseln, wenn der Aufenthalt auf mehr als sechs Monate ausgelegt ist. Die Ermittlung dieses gewöhnlichen Aufenthalts kann jedoch schwierig sein, wenn jemand im regelmäßigen Wechsel eine Zeit lang in Tschechien und dann wieder eine Zeit lang z. B. in Deutschland lebt und enge soziale Bindungen an beiden Orten hat.

Besonderes Augenmerk muss auf Vermögenswerte im Ausland, beispielsweise Immobilien, gelegt werden. Früher musste für solche Erbfälle in jedem Land ein separates Verfahren durchgeführt werden. Mit dem neuen EU-Gesetz sind nur die Gerichte am Ort des letzten gewöhnlichen Aufenthalts zuständig. Sie stellen ein Europäisches Nachlasszeugnis aus, das von den anderen EU-Staaten anerkannt wird.

Bei Vermögen in EU-Drittstaaten, beispielsweise einem Ferienhaus in Florida, sind grundsätzlich ebenfalls die tschechischen Gerichte zuständig. Allerdings unterstellen beispielsweise die USA Immobilien auf ihrem Staatsgebiet dem US-Recht und vollstrecken die europäischen Entscheide nicht, solange kein ausdrückliches Testament vorliegt.

Aus der Sicht von in Tschechien lebenden Expats bedeutet dies, dass sich die Erbfolge seit letztem Jahr grundsätzlich nach tschechischem Recht richtet. Auch Vermögen im Herkunftsland wird dann möglicherweise nach fremdem (tschechischem) Erbrecht und Erbverfahren mit oft überraschenden Ergebnissen vererbt.

In vielen Fällen mag die Anwendbarkeit des tschechischen Erbrechts nicht gewollt sein. Eine Rechtswahl zugunsten des jeweiligen Heimatrechts kann sich lohnen. Ist der Erblasser Staatsangehöriger in mehreren Staaten, so kann er das Recht eines dieser Staaten wählen. Die Rechtswahl zugunsten eines Drittstaates ist nur in Ausnahmefällen, möglich zum Beispiel bei ungewöhnlich enger Bindung.

Das alles setzt aber eines voraus: Dass der Erblasser den ersten Schritt macht und ein Testament verfasst, das der EU-Erbrechtsverordnung standhält, oder sich zumindest vorher informiert, was im Todesfall passiert. Nur so können unangenehme Überraschungen, Kosten- und Zeitaufwand für die Erben vermieden werden.

Also gilt der Rat unabhängig vom Lebensalter: Seien Sie auch privat so gut organisiert wie in Ihrem Berufsleben. Treffen Sie eine testamentarische Regelung und eine Vorsorgeverfügung, damit Ihre Lieben auch im schlimmsten Fall nur positive Erinnerungen an Sie haben.

Arthur Braun, M.A.
Rechtsanwalt
Carsten Otto
bvp Braun Partners
Arthur.Braun@bvp-bp.com
www.bvp-bp.com

CARSTEN OTTO

I v případě smrti platí právo EU

Včasné plánování nás ochrání před překvapením

V České republice žije kolem 200 tisíc občanů Evropské unie z jiných členských států. Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 650/2012, o příslušnosti, rozhodném právu, uznávání a výkonu rozhodnutí a přijímání a výkonu veřejných listin v dědických věcech a o vytvoření evropského dědického osvědčení (dále jen „Nařízení“), které je v platnosti od srpna 2015, by pro ně mohlo mít v případě smrti dalekosáhlé následky. I přesto je však téměř neznámé. Většina lidí se snaží potlačit vše, co jakkoli souvisí se smrtí. Včasné plánování však dokáže ochránit rodinné příslušníky před dlouhotrvajícími právními spory, které jsou náročné jak po lidské, tak po finanční stránce.

Nařízení sice nesjednocuje dědické právo v jednotlivých členských státech, avšak stanoví, které soudy jsou příslušné k rozhodování a které rozhodné právo bude aplikováno. To je důležité z hlediska mnohdy zásadních rozdílů mezi evropskými právními řády. České dědické právo kupříkladu nezná institut společné závěti manželů. Dále na rozdíl od jiných právních řádů rozlišuje v případě nároku na povinný díl mezi nezletilými a zletilými dědici. Úplné vydědění je rovněž v porovnání s jinými právními řády přípustné pouze ze zákonných důvodů. Překážky, které jsou s tím spojené, jsou ve srovnání s ostatními zeměmi dost vysoké. Některé země EU také stanoví rozdílné nároky na povinný díl. I pravidla pro odmítnutí dědictví z důvodu, že pasiva převyšují aktiva, a lhůty pro jeho uplatnění se odlišují stát od státu.

Před rokem 2015 bylo v České republice, ale i v jiných státech, jako je například Německo, rozhodným právem právo domovského státu zůstavitele. Na základě Nařízení se nyní celá úprava dědictví občanů EU (vyjma Dánska, Velké Británie a Irsko) řídí právem státu, v němž se zůstavitel v okamžiku své smrti obvykle zdržo-

val. Kromě toho jsou příslušné i soudy onoho státu.

Obvyklý pobyt se váže k místu nebo oblasti, kde se člověk nezdržuje pouze přechodně. Charakteristické pro jeho určení je to, že se tam nachází těžiště sociálních kontaktů, a to jak z rodinného, tak z profesního hlediska. Za přechodný pobyt se již nepovažuje zamýšlený, časově souvislý pobyt delší šesti měsíců. Krátkodobá přerušení při tom nehrají roli.

Obvyklý pobyt německého občana se tak může změnit již tím, že se přestěhuje za novou prací například do Ostravy, pokud je pobyt naplánován na více než šest měsíců. Zjištění, zdali se jedná o obvyklý pobyt, může být však poměrně těžké v situaci, kdy někdo pravidelně střídá pobyt po určitou dobu v České republice s pobytem například v Německu a na obou místech má vytvořeny úzké sociální vazby.

Zvláštní pozornost je zapotřebí věnovat majetku v zahraničí, a to kupříkladu nemovitostem. Dříve musela být v případě takového dědění vedena oddělená dědická řízení v každém státě. Podle nového zákona EU jsou příslušnými soudy soudy v místě obvyklého pobytu zůstavitele. Tyto soudy vystaví evropské dědické osvědčení, které musí být uznáno ostatními státy EU.

Pro majetek nacházející se ve třetích zemích, například pro rekreační dům na Floridě, jsou v zásadě rovněž příslušné české soudy. Avšak kupříkladu majetek nacházející se v USA podléhá americkému právu a evropské rozhodnutí zde nebude vykonáno, dokud nebude předložena výslovná závěť.

Z pohledu lidí, kteří do Česka přijeli za účelem výkonu práce, to znamená, že se od loňského roku dědická posloupnost řídí zásadně podle českého práva. I majetek nacházející se v zemi původu pak bude vypořádán podle cizího (čes-

kého) dědického práva a na základě dědického řízení vedeného v České republice často s překvapivými výsledky. Závěť sepsaná v zahraničí před notářem jmenovaným v dané zemi pak může být dokonce prohlášena za neplatnou pro formální nedostatky, protože nebyla sepsána vlastní rukou, podepsána zůstavitelem či neobsahovala datum. Nezletilí dědicové mohou v jiných právních řádech dosáhnout vyššího povinného dílu než dědicové zletilí.

V mnoha případech proto nemusí být aplikace českého práva žádoucí a rozhodnout se pro volbu právního řádu dané domovské země se může vyplatit. Je-li zůstavitel státním příslušníkem vícero států, může se rozhodnout pro právní řád jednoho z nich. Volba práva třetích zemí je možná pouze ve výjimečných případech, například při nezvykle úzké vazbě zůstavitele k tomuto státu.

To vše však předpokládá jedině: zůstavitel učiní první krok a sepiše závěť, která bude odpovídat požadavkům Nařízení EU nebo se alespoň včas informuje, co nastane v případě smrti. Pouze takto se lze vyhnout nepříjemným překvapením, nákladům a časově náročnosti při vypořádání dědictví pro dědice.

Bez ohledu na váš věk tedy doporučujeme: Buďte ve svém soukromém životě stejně dobře organizovaní jako v životě profesním. Učiňte pořízení pro případ smrti a dbejte na prevenci, aby i v tom nejhorším případě vaši blízcí na vás vzpomínali pouze v dobrém.

Arthur Braun, M.A.
Rechtsanwalt
Carsten Otto
bvp Braun Partners
Arthur.Braun@bvp-bp.com
www.bvp-bp.com